

III. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

COMPARATIVE ANALYSIS OF QUALITATIVE INDICATORS OF EFFICIENCY OF JOINT ACTIVITIES IN SPORTS TEAMS WITH DIFFERENT TYPES OF INTERACTION

Sergiy Voytenko

State Research Institute of Physical Culture and Sports, Ukraine

In the article the structural organization of quality indicators of efficiency of joint activities in sports team was presented and its constituents were investigated. It was presented a comparative analysis of qualitative indicators of efficiency of joint activities in sports teams with different types of interaction, and on the basis of the average ranking data it was set their rating.

Key words: structural organization, quality indicators of efficiency of joint activities, group efficiency, sports teams, types of interaction.

ПРОБЛЕМА ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ХУДОЖНІЙ ГІМНАСТИЦІ

Ірина Габрильчук, Аліна Передерій

СДЮСШОР «Олімп – Л»

Львівський державний університет фізичної культури

Постановка проблеми. Сучасна художня гімнастика – це складнокоординаційний вид спорту, де спортсменки артистично виконують композиції під музику та демонструють гнучкість, силу, координаційні здібності та рівновагу, а також віртуозно володіють предметом (Е. Д. Бакуліна, 2006, М. Шишківська, 2011, І. А. Винер-Усманова, 2013).

Швидкий розвиток художньої гімнастики та циклічність змін Міжнародних правил змагань FIG з підвищенням вимог до майстерності гімнасток кожного олімпійського циклу (Н. А. Караватская, 2002, І. А. Винер, 2003, Е. Д. Бакуліна, 2006, Н. А. Фомина, 2007), стрімке зростання спортивних досягнень та конкурентоспроможності гімнасток, інтенсифікація тренувального процесу (В.Е. Горохова, 2002; І. А. Винер, 2003), спеціалізація гімнасток в індивідуальній програмі та у групових вправах (В. А. Ленишин, 2013), постійна тенденція до ускладнення компонентів змагальної діяльності, білягранична реалізація індивідуальних можливостей гімнасток (С.В. Новикова, 2006) зумовлює вичерпання резервів до вдосконалення спортивної майстерності гімнасток та як результат пошук нових шляхів до зростання результатів.

Поряд з цим, згідно з дослідженнями з теорії підготовки спортсменок у художній гімнастиці, вона розвивається у відповідності із загальними закономірностями, властивими спорту вищих досягнень (Ю. В. Розыченкова, 2009, М. Шишківська, 2011). Слід зазначити, що у художній гімнастиці усі сторони підготовленості гармонійно поєднуються та комплексно забезпечують досягнення результатів. Проте, у процесі спортивного удосконалення гімнасток вимоги щодо окремих сторін підготовленості є не рівнозначними. Це, зокрема, найбільше стосується тактичної підготовки (Ю. В. Розыченкова, 2009).

Сучасний стан художньої гімнастики вимагає постійного пошуку і застосування у змагальних композиціях нових оригінальних елементів тіла у поєднанні з роботою предмета, ризиків, майстерності, танцювальних кроків, що обумовлено черговими змінами Міжнародних правил змагань FIG (О. Афтимичук, О. Крайждан, 2014), що вступили в дію 1.02.2015р. Необхідність зростання стабільності виконання вправ та надійності технічних навичок (І. А. Винер, 2003; І. В. Цепелевич, 2005; Е. С. Николаева, 2006; К. В. Гобузева, 2006) підвищує значення тактичної підготовки у художній гімнастиці як нового шляху удосконалення системи підготовки спортсменок.

Отже, виявлено протиріччя між вимогами сучасної системи підготовки з необхідністю пошуку нових резервів, зокрема обґрунтування методики тактичної

III. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

підготовки спортсменок, що спеціалізуються у художній гімнастиці, та відсутністю наукових даних щодо цього напрямку у підготовці гімнасток.

Мета: окреслити проблемне поле тактичної підготовки в художній гімнастиці.

Завдання: 1. Визначити сучасні актуальні напрями наукових досліджень у художній гімнастиці. 2. Провести структурно-змістовну систематизацію наукових джерел щодо тактичної підготовки у спорті. **Методи:** теоретичний аналіз та узагальнення, документальний метод, порівняння.

Результати дослідження та їх обговорення. При визначенні актуальних напрямів наукових досліджень у художній гімнастиці здійснено ретроспективний пошук та аналіз як вітчизняних, так і закордонних наукових джерел, який свідчить про їх велику кількість та багатогранність (обсяг проаналізованих наукових джерел – близько 150). На рис. 1 представлено їх сучасні напрями. Варто зазначити, що при великій насиченості та різноплановості сучасних наукових досліджень у художній гімнастиці проблеми тактичної підготовки залишаються не розкритими.

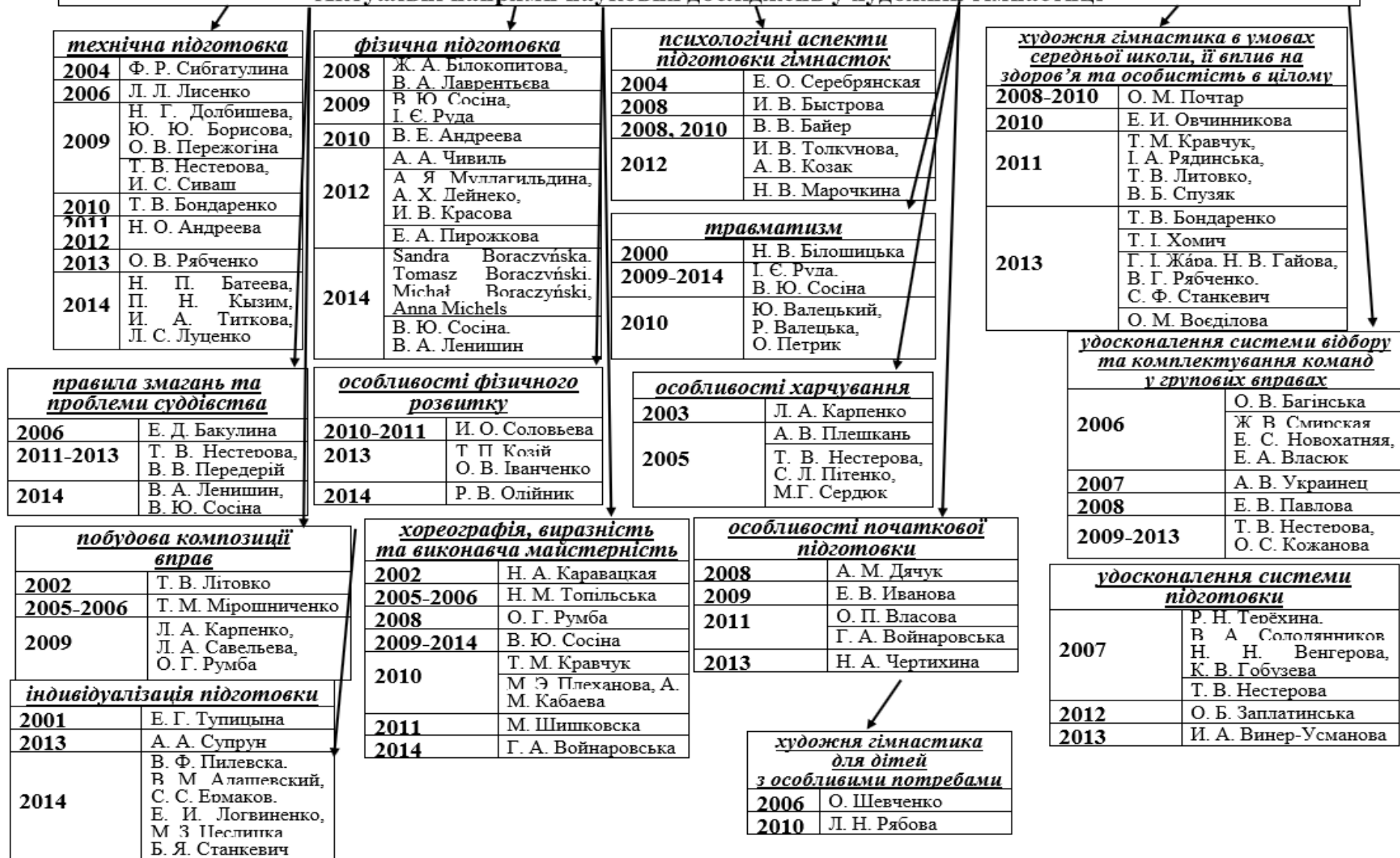
Тактика у спорті – це доцільні та свідомі зміни поведінки і дій спортсмена чи спортивної команди в залежності від умов та ситуації, що склалася з метою досягнення успіху у спортивних змаганнях (А. А. Тер Ованесян, 1967, Л. П. Матвеев, 1977, 1991, В. Н. Платонов, 1977). У тактичній підготовці виділяють наступні напрями: вивчення сутності та основних теоретико-методичних положень спортивної тактики; оволодіння основними елементами, прийомами, варіантами тактичних дій; удосконалення тактичного мислення; вивчення інформації, необхідної для практичної реалізації тактичної підготовленості; практична реалізація тактичної підготовленості [2, 3, 5].

У межах другого завдання дослідження здійснено аналіз наукової інформації стосовно тактичної підготовки в різних видах спорту, зокрема: ігрових, спортивних єдиноборств, складнокоординаційних та циклічних. У результаті узагальнення та інтерпретації великого обсягу інформації нами виокремлено лише ті підходи, що можуть бути екстрапольовані на методику тактичної підготовки у художній гімнастиці та можуть слугувати передумовами для розкриття резервів у її побудові. Зокрема, тактична підготовка у баскетболі спрямована на розвиток тактичного мислення, швидкості реакції та орієнтування, кмітливості та здатності передбачати вирішення різних баскетбольних завдань (М. Е. Акімова, 2013). С. В. Барбашов зазначає, що тактичне мислення є формувальним компонентом тактичної підготовки. У навчанні тактичним діям не слід акцентувати увагу на «навичці», а переводити «вміння» у «вміння вищого порядку», тобто здатність виконувати рухові дії у варіативних умовах (С. В. Барбашов, 2008). Було обґрунтовано можливості активного застосування тактичного мислення на початкових етапах багаторічної підготовки у баскетболі (О. П. Коваленко, Є. А. Захаріна, 2011). Головним завданням тактичної підготовки у водному поло також є виховання тактичного мислення, тобто здібності швидко та гнучко, згідно з обставинами, що склалися, а іноді і передбачаючи їх, самостійно знаходити вірні рішення (І. М. Погребняк, В. О. Натаров, В. В. Погребняк, 2012). Важливою є інформація щодо застосування моделей в процесі удосконалення тактичної підготовки у баскетболі та футболі (І. А. Демидкіна, А. А. Лобанов, В. Н. Трофимов, 2014, А. А. Гетало, В. М. Мазін, 2014).

Ж. Л. Козіною (2007) обґрунтовано використання нетрадиційної форми інформаційних засобів – забезпечення наочності для активізації художнього типу сприйняття і мислення. На основі сучасних комп'ютерних технологій розроблено основні напрями і алгоритми створення статичних та динамічних схем наочних посібників для вивчення тактичних основ спортивних ігор.

III. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Актуальні напрями наукових досліджень у художній гімнастиці

III. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

У результаті пошуку, ретельного відбору та аналізу наукової інформації щодо тактичної підготовки в ігрових видах спорту можна констатувати, що потужна наукова база дозволяє використати окремі напрацювання з удосконалення тактичного мислення, застосування нетрадиційних форм інформаційних засобів тощо, модифікуючи їх з урахуванням особливостей змагальної діяльності у художній гімнастиці.

Проблема тактичної підготовки набула широкого висвітлення у спортивних єдиноборствах. Тактику вважають душею фехтування та інтелектуальною основою мистецтва перемагати, вона має на меті створити найбільш сприятливі умови для ведення поєдинку, за допомогою цілеспрямованого тактичного мислення, та виконання рішень, що регламентуються об'єктивними умовами: спортивною ерудицією, змагальним досвідом та індивідуальними психофізіологічними характеристиками спортсменів. [1, 6]. Важливим моментом у спортивних єдиноборствах, зокрема у карате-до, є необхідність індивідуалізації техніко-тактичної підготовки з урахуванням схильності спортсменів до окремих стилів ведення поєдинку, що визначає арсенал дій спортсменів, у тому числі і тактичні прийоми (М. В. Баранов, А. Т. Маляренко, 2011). Також виявлено дослідження щодо особливостей тактичної підготовки з урахуванням індивідуальних стилів ведення двобою у боксі (Е. М. Макаренко, 2007), вільній (В. Г. Езан, 2008, Г. П. Стазаєв, Е.Н.Ершов, 2014) та греко-римській боротьбі (Белчо Горанов, 2011), що вказують на необхідність їх формування та удосконалення.

Відомо, що враховуючи мінливість змагальної діяльності, окрім оволодіння бездоганною технікою борець повинен вміти швидко знаходити вірне тактичне рішення (Н. В. Бойченко, Ю. М. Тропін, П. П. Панов, 2013). До провідних елементів тактики у вільній боротьбі належать: час оцінки ситуації, що виникла на килимі, прийняття відповідного рішення та ефективність наявного арсеналу підготовчих операцій, якими володіє борець (Х. К. Курбанов, Р. А. Пилоян, 1985). З урахуванням особливостей «ситуаційно-процесної» та «структурної» моделей реалізації тактичних дій висококваліфікованими каратистами в змагальних поєдинках розроблено комп'ютерну програму з тактики ведення спортивної боротьби в типових ситуаціях змагального поєдинку для розвитку «ситуаційно-тактичного» мислення (О.М. Тимербаєв, 2013).

Враховуючи проаналізовані наукові дані щодо особливостей тактичної підготовки у спортивних єдиноборствах можна стверджувати, що потужним резервом вдосконалення підготовленості є формування індивідуального стилю змагальної діяльності, що є перспективним у підготовці в художній гімнастиці. Виявлено також залежність успіху тактики від миттєвого аналізу обстановки та швидкості прийняття рішення, враховуючи необхідність діяти в ситуаціях пов'язаних із дефіцитом часу. Можна передбачити, що і в художній гімнастиці необхідно навчання оперативному пошуку і застосуванню оптимального тактичного рішення у змагальних ситуаціях, та використання успішних алгоритмів дій у різноманітних змагальних ситуаціях. Це буде визначати хід виступу гімнастки, а також його кінцевий результат. Використовуючи досвід єдиноборств, особливу увагу слід звернути на оволодіння гімнастками умінням прогнозувати дії з урахуванням особливостей ситуації, що склалась на килимі під час виступу, а також особливостей та властивостей конкретного предмету (скакалки, обруча, м'яча, булав, стрічки).

Значно менше наукових даних щодо тактичної підготовки було виявлено у складнокоординаційних видах спорту, зокрема, на прикладі, фігурного катання та стрільби з лука. Сучасний спорт вищих досягнень характеризується неухильним зростанням вимог до ефективності змагальної діяльності, та оскільки результати

III. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

обумовлені не лише високим рівнем фізичної, технічної та психологічної підготовленості спортсмена, першочергового значення набуває вміння спортсменів вибрати раціональний тактичний варіант виступу і на головних змаганнях скорегувати свої дії (И. М. Медведева, 2003, А. Б. Храмов, 2011, С. А. Федорова, 2002), адже при рівності сил перемагає, як правило, той, хто більш гнучко реалізує підготовлену тактику стрільби, правильно оцінює ситуацію, швидше вибирає оптимальне рішення та більш точно здійснює його у відповідності зі своїми фізичними та технічними можливостями. Разом з цим, тактична підготовка спортсменів-лучників будується з урахуванням особливостей спортивної діяльності, наприклад: значних силових зусиль у поєднанні з тонкою м'язовою координацією; статичної роботи м'язових груп, що утримують лук у період прицілювання; відсутності прямої взаємодії з суперником; регламенту часу для виконання необхідної кількості вистрілів; високої концентрації уваги на виконуваних діях з урахуванням впливу зовнішніх факторів, що постійно змінюються, тощо (А. Б. Храмов, 2011).

У фігурному катанні тактика полягає в оптимальному прокаті змагальних програм і прагненні до завоювання найкращого місця, відповідно до його реальних можливостей. Встановлені фактори, що визначають основні напрями удосконалення системи підготовки кваліфікованих фігуристів, де перше місце за кількісним вкладом посів фактор техніко-тактичної майстерності фігуристів та удосконалення змагальних композицій з факторним внеском 23,66% [4].

Дослідження щодо тактичної підготовки у циклічних видах спорту наголошують, що визначальним чинником, враховуючи високу щільність спортивних результатів стає індивідуальна техніко-тактична майстерність. Вибір оптимальної тактичної схеми, наприклад, у лижних перегонах базується на урахуванні як добре розвинених, так і відстаючих компонентів індивідуальної підготовленості, оцінці сильних і слабких сторін у підготовці суперників, їх дій при контактній боротьбі, а також у залежності від виду старту, довжини дистанції, порядку туру, ступеня зміни погодних умов у процесі гонки (С. А. Латышев, 2007). Формування здібностей до організації додання дистанції таким чином, щоб найбільш ефективно використати сили та індивідуальні можливості, вміння пов'язувати техніку з функціональним станом організму на кожній конкретній ділянці дистанції є метою тактичної підготовки у лижних перегонах (И. М. Бутин, 2000) у веслуванні на байдарках (Л. Харченко-Баранецька, 2012), велосипедному спорті (А. А. Захаров, 2001), легкій атлетиці (О. С. Васильєва, 2011), (В. А. Одеков, 2013), (Н. А. Капустина, 2009), плаванні (Х. А. Саносян, А. С. Аракелян, 2009), та ковзанярському спорті (Е.В. Метелькова, 2005).

У групі комплексних видів спорту, на прикладі триатлону (Н. А. Сушкова, 2012), виявлено, що результат змагальної діяльності залежить як від особливостей проходження окремої спортивної дисципліни, так і від їх компенсаторної взаємодії, що зумовлює особливі вимоги до тактичної підготовки.

Висновки:

1. Ретроспективний аналіз наукових джерел з проблем спортивної підготовки у художній гімнастиці виявив їх широкий спектр та дозволив виділити основні сучасні напрями: технічна підготовка; фізична підготовка; побудова композицій вправ; травматизм; правила змагань та проблеми суддівства; психологічні аспекти підготовки гімнасток; удосконалення системи відбору та комплектування команд у групових вправах; режими навантаження та відновлення; особливості харчування; особливості фізичного розвитку; хореографія, виразність та виконавча майстерність гімнасток; художня гімнастика в умовах середньої школи, її вплив на

III. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

здоров'я та особистість в цілому; індивідуалізація підготовки; особливості початкової підготовки; удосконалення системи підготовки; художня гімнастика для дітей з особливими потребами.

2. Аналіз наукової інформації щодо проблем тактичної підготовки в різних групах видів спорту дозволяє стверджувати, що тактична підготовка в сучасних умовах висококонкурентної змагальної боротьби є значним резервом підвищення результативності як у видах спорту з традиційно високими вимогами до тактичної підготовленості (спортивні ігри, єдиноборства), так і у циклічних та складнокоординаційних видах спорту, де тактична підготовленість не вважається провідним чинником результативності. На цій основі є перспективною актуалізація питань тактичної підготовки в художній гімнастиці з огляду на теперішній етап, що вимагає постійного пошуку і застосування у змагальних композиціях нових оригінальних елементів тіла у поєднанні з роботою предмета, ризиків, майстерностей, танцювальних кроків, що обумовлено перманентними змінами у Міжнародних правилах змагань FIG.

3. Передбачається, що компонентами тактичної підготовки у художній гімнастиці можна вважати: підбір музичного супроводу відповідно до індивідуальних особливостей гімнастки, підбір елементів відповідно до індивідуальних особливостей гімнастки, постановка композиції відповідно до індивідуальних особливостей гімнастки, формування знань про доцільність демонстрації чи приховування сильних/слабких сторін підготовленості, розвиток здатності до прийняття найбільш адекватних, вигідних та доцільних рішень в умовах дефіциту часу безпосередньо під час виступу на змаганнях, формування індивідуального стилю змагальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аркадьев В.В. Тактика в фехтовании / В.В. Аркадьев. – М.: Физкультура и спорт, 1969. – 182 с.
2. Келлер В. С. Стратегия, тактика и техника соревновательной деятельности / В.С. Келлер // Теория спорта под ред. В.Н. Платонова. – Киев: Высшая школа, 1987. — С. 79-91.
3. Келлер В.С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / Келлер В. С., Платонов В. М. – Л., 1993. – 268 с.
4. Медведева И. М. Структура и основные направления совершенствования современной системы подготовки квалифицированных фигуристов / Ирина Медведева // Физическое воспитание студентов творческих специальностей: Сб. научн. тр. под ред. Ермакова С.С. – Харьков: 2003. №1. - С. 51 – 60.
5. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения / В. Н. Платонов. – К.: Олимпийская литература, 2004. – 807 с.
6. Тышлер Д. А. Спортивное фехтование: уч. для вузов физ. культуры / Ред. Тышлер Д. А. – М.: ФОН, 1997. – 389 с.

АНОТАЦІЇ

ПРОБЛЕМА ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ХУДОЖНІЙ ГІМНАСТИЦІ

Ірина Габрильчук, Аліна Передерій

СДЮСШОР «Олімп – Л»

Львівський державний університет фізичної культури

Визначено сучасні актуальні напрями наукових досліджень у художній гімнастиці. Встановлено, що тактична підготовка в сучасних умовах висококонкурентної змагальної боротьби є значним резервом підвищення результативності у складнокоординаційних видах спорту, де тактична підготовленість не вважалася провідним чинником результативності. Питання тактичної підготовки в художній гімнастиці значно загострюється, з огляду на

III. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

теперішній етап, що вимагає постійного пошуку і застосування у змагальних композиціях нових оригінальних елементів тіла у поєднанні з роботою предмета, ризиків, майстерностей, танцювальних кроків, що обумовлено перманентними змінами у Міжнародних правилах змагань FIG. Також передбачено компоненти тактичної підготовки у художній гімнастиці.

Ключові слова: художня гімнастика, тактична підготовка, складнокоординаційні види спорту.

ПРОБЛЕМА ТАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ГИМНАСТИКЕ

Ирина Габрильчук, Алина Передерий

СДЮСШОР «Олимп - Л»

Львовский государственный университет физической культуры

Определены современные актуальные направления научных исследований в художественной гимнастике. Определено, что тактическая подготовка в современных условиях высококонкурентной соревновательной борьбы является значительным резервом повышения результативности в сложнокоординационных видах спорта, где тактическая подготовленность не считалась ведущим фактором результативности. Вопрос тактической подготовки в художественной гимнастике значительно обостряется, учитывая нынешний этап, требующий постоянного поиска и применения в соревновательных композициях новых оригинальных элементов тела в сочетании с работой предмета, рисков, мастерства, танцевальных шагов, что обусловлено перманентными изменениями в Международных правилах соревнований FIG. Также предлагаются компоненты тактической подготовки в художественной гимнастике.

Ключевые слова: художественная гимнастика, тактическая подготовка, сложнокоординационные виды спорта.

PROBLEM TACTICAL TRAINING IN RHYTHMIC GYMNASTICS

Irina Habrylchuk, Alina Perederiy

CDYUSSHOR Olympus - L"

The Lviv State University of Physical Culture

There are determined the current directions in scientific researches of rhythmic gymnastics. Established the significance of tactical training in modern conditions of rhythmic gymnastics, despite the fact, that previously, tactical training wasn't a major factor in performance. In view on the current stage of development of rhythmic gymnastics, which requires constant researches and applying new original elements of body in compositions, combined with skills, risks, dance steps, due to permanent changes in the rules of FIG, the aspects of tactical training become more actual. There are also provided the components of tactical training in rhythmic gymnastics.

Key words: rhythmic gymnastics, tactical training.

СИСТЕМИ МОДЕЛЬНИХ СИТУАЦІЙ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ ПРИЙОМІВ ІЗ РУКОПАШНОГО БОЮ

Вячеслав Гавриленко, Олена Кириченко, Ольга Терьохіна, Наталія Горобей

Запорізький Національний технічний університет

Постановка проблеми. Техніка прийомів рукопашного бою являє собою складно-координовані рухи, якісне вивчення яких відіграє важливу роль у становленні захисних оборонних навичок студентів у повсякденному житті. Однак при використанні традиційної системи навчання не завжди вдається одержати позитивний результат, тому що звичайний процес навчання відбувається за спеціально заданою програмою, котра розрахована в основному на середній рівень фізичної підготовки. При цьому використовується метод спроб та помилок: студент намагається виконати той чи інший прийом, а викладач коригує його дії. Все це потребує багато часу. За такої методики навчання вдається не завжди якісно оволодіти рухом або прийомом, оскільки процеси усвідомлення та засвоєння у тих, хто навчається, є нерівномірними і не завжди відповідають складній динаміці дії в реальних умовах. Унаслідок цього не у всіх складається досить чітке розуміння